

Ivana Tomas

Kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj – povijest izgradnje, posljedice potresa 2020. godine i prijedlog obnove

Ivana Tomas
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest umjetnosti
HR – 10000 Zagreb, Ivana Lučića 3

UDK: [726:272-523.43].025.1(497.527Glina)“2020“:550.34
[726:272-523.43].025.4(497.527Glina)“202“
726:272-523.43(497.527Glina)(091)
Izvorni znanstveni rad / Scientific paper
Primljeno / Received: 18. 10. 2023.

Tema rada je kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj u Sisačko-moslavačkoj županiji, koja je, zbog teških oštećenja nastalih u potresu krajem prosinca 2020. godine, razgrađena početkom rujna 2021. godine. S obzirom na to da se planira njezina faksimilska obnova, provedena su arhivska istraživanja, pregled dostupne dokumentacije i analiza očuvanih elemenata *in situ*, što je, osim prijedlogom smjernica za obnovu, rezultiralo interesantnim spoznajama o njezinoj povijesti. Premda je kapela spomenuta početkom 15. stoljeća, od ranoga novog vijeka mogu se pouzdanije pratiti graditeljske transformacije spomenika. Zanimljivost predstavlja obnova kapele u doba pokupskog župnika Jurja Grgeca, jer se kao graditelj slatinske kapele navodi ugledni zagrebački majstor Matija Leonhart. No, jedini povijesni sloj relevantan za obnovu je onaj s prijelaza 19. u 20. stoljeće, čiju izgradnju započinje župnik Aleksa Dolački 1894. godine.

Ključne riječi: Kapela Presvetog Trojstva, Slatina Pokupska, Sisačko-moslavačka županija, potres, faksimilska obnova, Matija Leonhart

Keywords: Chapel of the Holy Trinity, Slatina Pokupska, Sisak-Moslavina County, earthquake, facsimile reconstruction, Matija Leonhart

Kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj na prostoru Sisačko-moslavačke županije pojedinačno je zaštićeno kulturno dobro utvrđeno rješenjem Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske (Klasa: UP/I-612-08/13-06/0154, 08. 07. 2013.), upisano u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske pod oznakom Z-6032. Kapela pripada župi svetoga Antuna Padovanskog u Gornjoj Bučici u sklopu Glinškog dekanata, tj. Gorsko-zrinskog arhidakonata Sisačke biskupije. Spomenik je srušen početkom rujna 2021. godine zbog teških oštećenja i urušavanja izazvanih potresom koji se dogodio 29. prosinca 2020. godine, kao i zbog niza potresa koji su uslijedili početkom 2021. godine.

Odluku o novoj izgradnji sakralne građevine donijela je Sisačka biskupija temeljem njezine spomeničke vrijednosti, ali i želje stanovnika toga kraja. Kapela, naime, predstavlja važan simbol identiteta i opstojnosti katoličke vjere na tom prostoru. Njezin markantan položaj na zaravni uzvišenja, ponad južne (desne) obale Kupe, ima izniman značaj u krajoliku određujući karakteristične vizure cijeloga kraja, što spomeniku priskrbljuje i izrazitu ambijentalnu vrijednost. Nadležni Konzervatorski odjel u Sisku propisao je izradu konzervatorskog elaborata kao podlogu i pripremu za izradu projekta faksimilske obnove građevine. S ciljem sagledavanja građevnog razvoja kapele, odnosno analize i valorizacije njezine najznačajnije etape koja će projektom biti afirmirana, terenska i arhivska istraživanja realizirana su tijekom travnja i svibnja 2023. godine.¹ Provedena istraživanja arhivskih izvora (Protokoli kanonskih vizitacija u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu, Spomenica župe Bučica), kao i dokumentacijske građe pohranjene u Ministarstvu kulture i medija RH (Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjeli u Zagrebu i Sisku), rezultirali su prijedlogom smjernica za obnovu, ali i zanimljivim spoznajama o slojevitosti i graditeljskim transformacijama slatinskog spomenika o kojima dosad nije bilo spomena u literaturi.

POVIJEST LOKACIJE

Kapela Presvetog Trojstva, s izvanrednim smještajem na prostranoj zaravni brda (kota 199 m), koje se uzdiže neposredno uz južnu obalu Kupe, zapadno od naselja Slatina Pokupska, predstavljala je dominantu i vizualni reper tog prostora (sl. 1). S te pozicije pruža se široki pogled na srednje Pokuplje, a posebice na Pokupsko i donji tok rijeke Kupe koja protječe u podnožju uzvišenja. Strateški povoljna lokacija koja omogućava kontrolu prijelaza rijeke, kao i šireg

¹ Konzervatorski elaborat kapele Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj izrađen je u svrhu faksimilske obnove kapele (izradila: Ivana Tomas, svibanj 2023.).

1 Kapela Presvetog Trojstva, pogled iz Pokupskog, 2017. (https://archive.org/details/kapela_presvetog_trojstvaslatinapokupska/11.6.2017)

Chapel of the Holy Trinity, view from Pokupsko, 2017 (https://archive.org/details/kapela_presvetog_trojstvaslatinapokupska/11.6.2017)

okolnog područja, svakako otvara pitanja funkcije i načina korištenja lokaliteta kroz prošlost, a poglavito njegov odnos sa susjednim Pokupskim. Povijest ovoga kraja usko je povezana sa znamenitom cistercitskom opatijom Blažene Djevice Marije u Toplici (Topuskom), jednom od najvećih crkvenih institucija srednjovjekovnoga Hrvatsko-ugarskog kraljevstva. Opatija je osnovana odlukom kralja Andrije II. (vladao 1205.-1235.) iz dinastije Arpadović na samom početku 13. stoljeća, a njezin golemi posjed prostirao se na južnom dijelu nekadašnje Gorske županije, prostorom omeđenom rijekama Kupom i Unom te Zrinskom i Petrovom gorom.² Opatija u Toplici pripadala je arhiđakonatu Gora koji je bio jedan od četrnaest upravnih područja (arhiđakonata) ondašnje Zagrebačke biskupije. Od srednjeg vijeka pa do novijih vremena Gorski arhiđakonatski zauzimao

je po časti prvo mjesto te, zajedno s arhiđakonatom Zagorje, bio trajno spojen s čašću velikog prepošta Zagrebačkog kaptola, najvišega kaptolskog, a poslije (nad)biskupa, kao najvišeg dostojanstvenika Zagrebačke (nad)biskupije.³ Već je iz Statuta Zagrebačkog Kaptola što ga je sastavio Ivan Arhiđakon Gorički 1334. godine, zamjetno kako su u Gorskom arhiđakonatu postojale 42 župe i dva izrazito snažna redovnička središta: isprva templarski, potom ivanovački viteški red u Gori, te cistercitska opatija u Topuskom.⁴ Prema popisu župa u tim Statutima, arhiđakonatski se prostirao od Vukomeričkih gorica na sjeveru, potom Savom na istok duž rijeke Sunje i Une te Unom sve do Bihaća i Cetina, zatim na zapad obuhvaćajući Topusko i Bovići do Kupe te rijekom Kupom do Save. Na istoku je graničio s Dubičkim arhiđakonatom, na jugu s Krbavskom biskupijom, na zapa-

² Više o cistercitskoj opatiji Blažene Djevice Marije u Toplici (Topuskom) vidjeti: LASZOWSKI, EMIL, 1907., 116-122; ANČIĆ, MLADEN, 1994., 29-42; ANČIĆ, MLADEN, 1996., 201-240; JANEŠ, ANDREJ, 2018., 15-30, sa starijom literaturom.

³ LUKINOVIĆ, ANDRIJA, 2006.(b.), 7.

⁴ Više o Gorskom arhiđakonatu Zagrebačke biskupije u razdoblju srednjega vijeka vidjeti: BUTURAC, JOSIP, 1944., 409-454; BUTURAC, JOSIP, 1984., 43-107; RAZUM, STJEPAN, 2003., 291-446; LUKINOVIĆ, ANDRIJA, 2006.(b.), 7-39; NOVAK, ANA, 2011., sa starijom literaturom.

du s arhidakonomat Gorica, a na sjeveru s arhidakonatima Katedrala i Čazma. Godine 1359. zabilježen je prvi spomen Pokupskog (*Culpateu possessione*),⁵ dok je slatinska kapela Presvetog Trojstva prvi put navedena u jednom izgubljenom misalu 1404. godine.⁶ Premda zasad ne postoje materijalni dokazi o njezinu srednjovjekovnom podrijetlu, ne bi trebalo u potpunosti isključiti i tu mogućnost.

Krajem 15. i početkom 16. stoljeća, uslijed učestalih osmanskih napada i pustošenja prostora između Une i Kupe, pri čemu su osobito stradala područja oko Topuskog, sve veći značaj dobiva Pokuplje, i to upravo Pokupsko, koje se kao pogranično naselje uz Kupu razvija u jednu od najvažnijih utvrda u obrani od Osmanlija.⁷ Nakon pada Topuskog u drugoj polovini 16. stoljeća središte vlastelinstva postaje Pokupsko, a posjedi cistercijske opatije pripali su Zagrebačkoj biskupiji.⁸ Izgleda kako je prva drvena utvrda u Pokupskom sagrađena prije 1521. godine, dok je nova, zidana, podignuta već 1530. godine zaslugom zagrebačkog biskupa.⁹ Utvrda se nalazila na mjestu važnog prijelaza preko Kupe, pri čemu treba istaknuti kako je dolina Kupe kod Pokupskog iznimno uska, dok je nasuprotna obala teško pristupačna i vrlo visoka, što je omogućavalo dobru kontrolu prolaza i prometa preko rijeke. Strmu desnu obalu Kupe, nad kojom se uzdizala kapela, i dolinu Pokupskog povezivala je tzv. Pokupska skela, a radilo se o jednoj od glavnih prometnih i trgovačkih spona Turopolja i Vukomeričkih gorica s Banovinom.¹⁰ Premda se Pokupska skela prvi put bilježi 1558. godine, za pretpostaviti je kako je skela postojala i prije te godine, odnosno da bi je trebalo dovesti u vezu s izgradnjom utvrđenja u Pokupskom. Tijekom 16. stoljeća na ovim prostorima organizirana je Banska krajina, a utvrda Pokupsko zadržat će ključnu ulogu u obrani hrvatskih krajeva sve do velikog poraza moćne osmanske sile pred Bečom 1683. godine, tj. do sklapanja mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine, kada se formira nova granica južno od rijeka Une i Gline. U tom razdoblju Zagrebačka biskupija uređuje i vlastelinstvo Pokupsko koje se sastojalo iz feuda Cerje, Pokupsko, Štefanki Lijevi i Desni, Lukinić Brdo, Hotnja, Šišinec, Brkiševina i Vratečko.¹¹ Osim feuda, postojali su i prediji s predijalcima - slobodnjacima koji su činili Lijevi i Desni Degoj, Opatija, Strezoj, Roženica, Hruševac, Viduševac, Stankovec te Slatina.¹² Slatinska kapela pripadala je

pokupskoj župi sve do reorganizacije crkvenih župa u drugoj polovini 18. stoljeća, kada je utemeljena nova župa svetog Ivana Nepomuka u Golinji (15. studenoga 1789.), kasnije župa svetoga Antuna Padovanskog u Gornjoj Bučici.¹³ Osim Slatine, novoutemeljenoj župi pripadalo je još devet sela uz južnu strane Kupe: Bučica, Desni Degoj, Ilovačak, Golinja, Čremušnica, Kirin, Donja Trstenica i Taborište.¹⁴ Krajem 18. i početkom 19. stoljeća Slatina (Pokupska) bila je jedno od većih sela u župi, a imala je oko 230 stanovnika.¹⁵

POVIJESNI PODATCI O IZGRADNJI I OPREMANJU KAPELE

Prvi siguran spomen kapele Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj nalazimo u protokolu kanonske vizitacije Zagrebačke (nad)biskupije iz 1677. godine, gdje je zapisano sljedeće: *Eodem anno die vero 19. maii visitavi capellam SS. Tri[ni] t[a]tis trans Colapim in colle qua[m] reperi male tecta[m] et clausam, ex muro aedificata supra qua[m] vigiliis confinari [...]*.¹⁶ Iz navedenoga je razvidno kako je kapela Presvetog Trojstva preko Kupe na brijegu bila u sklopu župe Pokupsko, kao i to da je zidana i u lošem stanju te da su u njoj (nad njom) bile pogranične straže. Prema popisu pokupskih župnika, tada je upravitelj župe bio Gašpar Vidaković (1662.-1685.).¹⁷ U vizitacijskom zapisu iz 1692. godine saznajemo da je građevina obnovljena te da ima nadstvođeno svetište i zidanu sakristiju, dok se godinu dana kasnije bilježi kako je uza sjevernu stranu kapele nekada bilo groblje.¹⁸ Obnova kapele 1692. godine korespondira s upravljanjem pokupskog župnika Matije Penića (1689.-1695.).¹⁹ Podrobnije podatke o slatinskom zdanju i njegovu inventaru ispisao je vizitator 1695. godine.²⁰ Tako doznajemo da se radilo o prostranoj građevini, pod krovom od hrastovih dasaka, s nadstvođenim svetištem i brodom nad kojim je bio tabulat rustičnoga djela (*reliquum vero corpus sub tabulato operis rustici*). Također, i drveno pjevalište na zapadnom zidu navodi se kao rustični rad (*In capella habet[ur] chrous ligneum operis rustici occidentem versus*). Spomenuta je i zidana sakristija uz sjevernu stranu svetišta, potom dobro ograđeno groblje, ali i to kako kapela nema trijema i tornja. Više pozornosti posvećeno je opisu dvokatnog oltara u svetištu koji je imao zidanu menzu te oslikane drvene ploče i stupove. U središtu donjega dijela nalazila se slika s prikazom Presvetoga Trojstva kako kruni Blaženu Djevicu Mariju, dok su uza bočne stupove bili pozlaćeni kipovi svetih apostola Petra i

⁵ LUKINOVIC, ANDRIJA, 2006.(a.), 121; ŠKRINJARIĆ, ILIJA, 2006., 45-46, sa starijom literaturom.

⁶ Župni ured u Gornjoj Bučici, Spomenica župe Bučica (dalje: Gornja Bučica, Spomenica), 1885., 3.

⁷ ADAMČEK, JOSIP, 1980., 249-256, 268, 445, 540, 624; ŠKRINJARIĆ, ILIJA, 2006., 45-49, sa starijom literaturom.

⁸ ADAMČEK, JOSIP, 1980., 249, 253-256, 268, 507, 624; ŠKRINJARIĆ, ILIJA, 2006., 45-50, sa starijom literaturom.

⁹ KRUIHEK, MILAN, 1995., 185-195.; ŠKRINJARIĆ, ILIJA, 2006., 48, sa starijom literaturom.

¹⁰ SLUKAN-ALTIĆ, MIRELA, 2006., 25.

¹¹ HUZJAK, VIŠNJA, 1996., 10-11; SLUKAN-ALTIĆ, MIRELA, 2006., 13.

¹² SLUKAN-ALTIĆ, MIRELA, 2006., 13-14.

¹³ Gornja Bučica, Spomenica, 1885., 4.

¹⁴ Gornja Bučica, Spomenica, 1885., 4-12.

¹⁵ Gornja Bučica, Spomenica, 1885., 12.

¹⁶ Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu (dalje: NAZ), Kanonske vizitacije (dalje: Kan. viz.), Župa Pokupsko, Prot. 46/III, 1677., Fol.106v.

¹⁷ LUKINOVIC, ANDRIJA, 2006., 135-136.

¹⁸ NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 50/VI, 1692., Fol. 165v; NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 50/VI, 1693., Fol. 267v, Pag. 313.

¹⁹ LUKINOVIC, ANDRIJA, 2006., 136.

²⁰ NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 51/VII, 1695., Pag. 269.

Pavla. U gornjem djelu bio je prikaz *Ecce Homo*, a uza bočne stupove dva anđela. Napomenuto je i to kako se mise služe svake prve nedjelje u mjesecu (*singulis diebus Do[mi]nicis Novi-lunaribus*) i na nedjelju Presvetog Trojstva.

Iz zapisnika kanonskih vizitacija sastavljenih početkom 18. stoljeća uglavnom se navode već ranije izneseni podatci, a od konkretnijih informacija treba spomenuti novi krov od hrastovih dasaka (1704.), zatim zvonik, te oslikani tabulat nad brodom (1726.).²¹ Detaljniji opis zdanja zabilježio je vizitator 1740. godine.²² Od novijih saznanja valja istaknuti kameno popločenje, potom tri prozora zaštićena željeznim rešetkama na južnom zidu, kao i oslikano drveno pjevalište ponad velikih (ujedno i jedinih) vrata na zapadnom zidu. Opisan je i drveni toranj od hrastovih dasaka na zapadnom pročelju, sa zvonom teškim 2 centenarija. Zanimljiv je i navod o drvenom predvorju koje je bilo pod dobrim krovom, ali bez tabulata. Na njegovoj južnoj strani nalazio se oslikani drveni oltar nalik na postaju (*ad instar stationis*), na kojem se prilikom služenja misa iznosila slika Presvetog Trojstva iz kapele. O sakristiji je napisano da je pod krovom i drvenim tabulatom, s prozorom na istočnom zidu učvršćenim željeznom rešetkom. Godine 1759. napominje se kako je građevina u vrlo lošem stanju i da je nužno da se iznova podigne, ali i to da je tadašnji župnik imao namjeru obnoviti kapelu no zbog ratnih zbivanja to nije uspio učiniti.²³ Riječ je o pokupskom župniku Jurju Grgecu (1733.-1769.), koji je obnovio slatinsko zdanje nekoliko godina kasnije, o čemu svjedoče podaci iz zapisnika kanonskih vizitacija.²⁴ Godine 1762. naglašeno je kako je građevina „prastara“ i zbog urušavanja napuštena te da je 16. travnja na istom mjestu započeta gradnja nove.²⁵ Od posebne važnosti je opis kapele zabilježen dana 22. siječnja 1768. godine.²⁶ Iz tog je opisa razvidno kako je građevina bila dugačka 14 i široka 5 orgija/hvata. Njezin krov je bio od hrastovih dasaka, a u osi pročelja imala je zidani toranj natkriven drvenim daščicama obojanim crvenom bojom. Svod svetišta bio je od kamena plovuča (*lapide pumice*), a uz sjevernu stranu svetišta nalazila se nadsvođena sakristija, posve dovršena, s dva prozora. Premda je zapisano da je kapela podignuta 23. listopada 1763. godine, nije bila u cijelosti uređena jer se napominje da brod nije nadsvođen te da, kao i žbukanje (*infrustationem*), čeka na već dokazanu revnost gospodina župnika (Jurja Grgeca). Izgleda da je imala jedan, elegantni i oslikani, oltar posvećen Presvetom Trojstvu što ga je

naručio prefekt straža banske vojske, uvaženi Juraj Črnolatec.²⁷ Također, na zapadnom zidu bio je kor s orguljama. Zanimljiv je podatak o zajedničkom groblju, dostupnom svim župljanima, a naročito zapažanje vizitatora kako kapela na vrhu visoka brda djeluje kao utvrda zbog zidanog cinktora, visokog 2 orgije/hvata, s četiri tornjića i dvoja vrata. Posebnu pozornost zaslužuje i vrijedan podatak otkriven u Spomenici župe Bučica kako je pri postavljanju kamena temeljca 16. travnja 1762. godine bio prisutan i graditelj kapele Matija Leonhart (Lehort, Lenard, Lenhart, Lenhord, Lenhort, Leonhard), cijenjeni zagrebački majstor rodом iz Beča.²⁸ Premda Leonhart umire iste godine, dana 12. lipnja, za pretpostaviti je kako je slatinska kapela bila podignuta upravo prema njegovu projektu.

U protokolu kanonske vizitacije iz 1799. godine Presveto Trojstvo je filijalna kapela župe *Gollina* (danas Golinja), gdje se nalazila omanja drvena župna crkva sv. Ivana Nepomuka.²⁹ Tada su župi – među ostalim selima – pripadale Bučica i Slatina. Od konkretnijih informacija valja navesti da je kapela stradala u potresu, poglavito njezina sakristija, te da je bila dugačka 12 1/2 i široka 5 orgija/hvata. Cijela je bila nadsvođena i elegantno oslikana, ali nije bila popločena. No, napomenuto je kako je pripremljeno kvadratno kamenje za njezino popločenje. Od crkvenog namještaja bilježi se zidano pjevalište, zatim nova propovjedaonica te tri oslikana oltara. Nad menzom glavnog oltara nalazila se freska s prikazom Presvetog Trojstva. Osim talijanskog oslika (*pictura italica*), oltar je imao svetohranište, dvanaest drvenih pozlaćenih svijećnjaka i dva (svijećnjaka) koje nose anđeli. Na sjever-

27 Kapetanu hrvatske banske pukovnije Jurju Črnolatecu, te Jurju i Nikoli, sinovima njegova brata Franje, 2. srpnja 1735. g. dodijeljeno je hrvatsko-ugarsko plemstvo, što je proglašeno na Hrvatskom saboru 1754. g. Usp. DUIŠIN, VIKTOR ANTUN, 1938., 150. B. A. Krčelić spominje kako je 1754. g. bio objavljen plemićki list kapetana konjaničkoga odreda Jurja Črnolateca. U srpnju 1762. g. Črnolatec je (sada kao konjanički major) 500 pješaka iz Banske krajine vodio do pograničnog područja Ugarske i Šleske, koje su trebali osigurati od mogućih napada pruske i ruske vojske. Usp. KRČELIĆ, BALTAZAR ADAM, 1952., 159, 439.

28 *Ista kapela postala je s vremenom ruševna, te je godine 1762. dne 16. Travnja postavljen novi temeljni kamen blagoslovljen dozvolom biskupa Franje II. Tauzi (Franjo Thauszy, zagrebački biskup: 1751.-1769.) po Juraju Gerlec (Grgec) župniku Pokupskom u prisutnosti providnika dobra Pokupskoga Josipa Vugera, kapelana lokalnoga Bučičkoga Pavla Katarinčića, graditelja iste kapele Matije Leonhardta rodом iz Beča kao zidar[a] – Tome Kaurića kastelana grada Pokupskog – te bi ista kapela već godine 1763. dne 23. listopada ili 22. nedjelje po Duhovih blagoslovljena i javnoj službi predana na slavu sv. Trojstva.* Gornja Bučica, Spomenica, 1885., 3.

Matija Leonhart, rodом iz Beča, stekao je građansko pravo u Zagrebu 1730. g. Ondje je osnovao i graditeljski/zidarski ceh 1741. g. Radeći za isusovce u Zagrebu i franjeve Hrvatsko-kranjske provincije te plemstvo, razvio je znatnu graditeljsku djelatnost u kontinentalnoj Hrvatskoj. Izgradio je više baroknih palača u Zagrebu (isusovački ljetnikovac, Palača Bužan, Palača Magdalenić, prva palača Hrvatskog sabora), projektirao je župnu crkvu u Mariji Gorici (1753.-1758.), a pripisuje mu se i gradnja franjevačke crkve u Hrvatskoj Kostajnici. Radio je u Zrinu (1756.) i Jakovlju (1758.), a bavio se i pitanjima građevne statike (župna crkva u Kravarskom, zvonik franjevačke crkve u Kotarima kraj Samobora). Više o zagrebačkom graditelju Matiji Leonhartu vidjeti: CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1975., 222-224; CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1985.; CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1992., 78-80; DOBRONIĆ, LELJA, 1974., 53, 57-68; DOBRONIĆ, LELJA, 1993., 89-91.

29 NAZ, Kan. viz., Župa Gollina, 1799., Pag. 159.

21 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 52/VIII, 1704., Pag. 279-280; NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 49/V, 1726., Pag. 569.

22 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 55/XI, 1740., Fol. 451r.

23 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 59/XV, 1759, Pag. 271.

24 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 59/XV, 1762., Pag. 446; NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 60/XVI, 1768., Pag. 217.

25 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 59/XV, 1762., Pag. 446.

26 NAZ, Kan. viz., Župa Pokupsko, Prot. 60/XVI, 1768., Pag. 217, vidi Prilog I.

2 Kapela Presvetog Trojstva, 1934. (foto: Spomenica župe Bučica, 1934.)
Chapel of the Holy Trinity, 1934 (photo: Bučica Parish Memorial, 1934)

nom zidu bio je oltar sv. Nikole, a na nasuprotnom oltar sv. Blaža. Iz zapisnika kanonske vizitacije sastavljenog 1850. godine doznajemo kako se kapela morala zatvoriti i porušiti (*caessari*) te da je na Biskupijskom konzistoriju 1834. godine odlučeno da se njezina sredstva i gradbeni materijal iskoriste za novu župnu crkvu u (Gornjoj) Bučici.³⁰ Međutim, to nije učinjeno te je kapela i dalje korištena, odnosno nije porušena, jer je napisano da je propovjedaonica još dobro očuvana. Spomenuta je i kriptu u kojoj je bio sahranjen župnik Nikola Rozgaj (1807.-1845.), a u čije vrijeme je sagrađena župna crkva sv. Antuna Padovanskog u (Gornjoj) Bučici. Za župnika Stjepana Horvata (1846.-1874.) porušen je svod, a građevina je stradala i u potresu 1880. godine.³¹

Kapelu je temeljito obnovio župnik Aleksa Dolački (1874.-1895.) pred kraj svog upravljanja župom 1894. godine.³² Vijest o njezinoj obnovi objavljena je iste godine i u petrinjskom listu *Banovac*, gdje je zabilježeno da je posvećena 15. srpnja te da je Dolački izradio nacrt i vodio gradnju.³³ No, izgleda kako je u cijelosti dovršena tek 1908. godine jer

se u Spomenici župe Bučica navodi da je dana 12. srpnja posvećen glavni oltar.³⁴ Nažalost, već sljedeće godine teško je oštećena u potresu koji je zatresao Banovinu 8. listopada.³⁵ Slatinsko zdanje obnovio je tadašnji župnik Antun Špoljar (1905.-1911.), a ponovno je posvećeno 11. lipnja 1911. godine.³⁶ Tom prilikom postavljena je spomen-ploča na zapadno pročelje, a u blizini kapele podignut je i omanji drveni objekt. Manje intervencije bilježimo 1932. godine kada su popravljeni krovšte, prozori i vrata.³⁷ Prigodom izrade drvene ograde, uređivanja okoliša i pristupnih putova koji su vodili do kapele, snimljena je i prva fotografija građevine u doba župnika Janka Vedrine (1933.-1935.), a nastala je neposredno prije Uskrsa 1934. godine³⁸ (sl. 2). Na fotografiji je zasvjedočen vanjski izgled spomenika, a na njegovu zapadnom pročelju razabire se i ploča s natpisom iz 1911. godine. Da je već neko vrijeme prošlo od te obnove, svjedoče mrlje, naslage i dotrajali dijelovi žbuke uočljivi na pročeljima. Spomenuta fotografija vrijedno je svjedočanstvo sveukupnog koncepta, kao i pojedinih detalja pročelnog obli-

30 NAZ, Kan. viz., Župa Bučica, 1850., Prot. 148/IV, Pag. 92-93, 99.

31 Gornja Bučica, Spomenica, 1885., 14.

32 Gornja Bučica, Spomenica, 1911., 19-20.

33 Vijest o posveti kapele objavljena je u listu *Banovac. List za pouku, trgovinu, obrt i gospodarstvo*, god. VII, br. 29 (21.07.1894.), 3.

34 Gornja Bučica, Spomenica, 1911., 24.

35 Gornja Bučica, Spomenica, 1911., 26.

36 Gornja Bučica, Spomenica, 1911., 27.

37 Gornja Bučica, Spomenica, 1932., 103.

38 Gornja Bučica, Spomenica, 1934., 117-121.

3 Kapela Presvetog Trojstva, zapadno pročelje, 1977. (foto: I. Nikolić, Konzervatorski odjel Zagreb, dalje- KO ZG, inv. br. 26708)

Chapel of the Holy Trinity, west façade, 1977 (photo: I. Nikolić, Conservation Department Zagreb, inv. no. 26708)

kovanja kapele toga vremena, a zatječemo ih u tragovima i na fotografijama snimljenim prije potresa 2020. godine.

INTERVENCIJE OD DRUGE POLOVINE 20. STOLJEĆA DO POTRESA 2020. GODINE

Kapela je bila oštećena u Drugom svjetskom ratu, a u Imovniku od 9. srpnja 1945. godine, sastavljenom za upravitelja župe Šimuna Vrhovška (1944.-1945.), zapisano je kako je ponajviše stradao njezin zvonik.³⁹ Od crkvenog namještaja spomenut je glavni oltar sa slikom Presvetog Trojstva, potom tabernakul sa šest svijećnjaka i Raspelo, te propovjedaonica i dva bočna oltara – Blažene Djevice Marije Lurdske i sv. Valentina. Isti inventar zabilježen je i petnaest godina kasnije u vrijeme župnika Stjepana Oskoruša (1960.-1968.).⁴⁰ No, za župnika Oskoruša kapela je bila jako oštećena u požaru koji se dogodio u noći 15., tj. 16. svibnja 1962. godine.⁴¹ U tom požaru izgorio je i cjelokupni inventar, a sanaciji spomenika pristupilo se četiri godine

³⁹ Ministarstvo kulture i medija - Konzervatorski odjel u Zagrebu, Imovnik kapele Presvetog Trojstva u Slatini. Imovnik obradila Ljiljana Nikolajević, bez nadnevkva (dalje: MKM - KO Zagreb, Imovnik kapele Presvetog Trojstva u Slatini).

⁴⁰ MKM - KO Zagreb, Imovnik kapele Presvetog Trojstva u Slatini.

⁴¹ Gornja Bučica, Spomenica, 1968., 144.

kasnije.⁴² Tada je na zidove stavljen betonski vijenac, a na toranj i sakristiju betonska deka. U razdoblju od 1977. do 1985. godine postavljeno je krovšte od biber crijepa, pri čemu je izjednačena visina krovšta nad svetištem s onim nad brodom (1977.), ostakljena su četiri veća prozora na južnom i sjevernom zidu (1978.), otučena je starija žbuka u interijeru te su u cijelosti nanovo ožbukani unutarnji zidovi, a tom prigodom ostakljena su i tri okrugla prozora na istočnom i zapadnom zidu (1979.).⁴³ Potonje godine izrađena je i konstrukcija za drveni toranj koji, međutim, nije bio instaliran, a nabavljeni su i mramorni oltar, propovjedaonica i škropionica (1985.). Godine 1988. napravljen je drveni strop, a u Imovniku iz 1990. godine naveden je drveni oltar pohranjen u sakristiji župne crkve u Gornjoj Bučici.⁴⁴ Od osobite vrijednosti je fotografska dokumentacija eksterijera snimljena 1977. godine jer pruža uvid u oblikovanje zapadnog, južnog i istočnog pročelja kapele⁴⁵ (sl. 3-6). Unatoč brojnim oštećenjima pročelne žbuke i zidova, razabire se oblikovni koncept koji je ostao nepromijenjen u odnosu na stanje dokumentirano fotografijom iz 1934. godine. Osim osnovnih elemenata artikulacije, primjetni su brojni detalji profilacija razdjelnog vijenca i kapitelnih zona zapadnog pročelja, oblika baza pilastara, okvira glavnog portala segmentnog zaključka s nadsvjetlom, potom detalji zabatne profilacije i pripadajuće arhitektonske plastike, kao i oblikovanje ploha zvonika. Fotografski snimci donose detaljniji uvid u stanje i tretman zazidanih niša (prozora), koje nisu na isti način obrađene. Naime, sjeverna niša ima glatki okvir nešto širih dimenzija, dok je kod južne okvir tanji i izveden grubljom žbukom. Okvir glavnog ulaza s nadsvjetlom je glatko žbukano, sasvim jednostavna oblika.

U Domovinskom ratu spomenik je bio teško oštećen od granatiranja i u iznimno lošem stanju (sl. 7-8). Troškovnik radova s opisom stanja i skica kapele s ucrtanim oštećenjima iz 1996. godine, dokumentira stanje obilježeno ratnim štetama, kao i planove o obnovi.⁴⁶ Na njezinim perimetralnim zidovima bilo je osam rupa promjera 1.5-2 metara, krovna konstrukcija i pokrov od biber crijepa bili su ozbiljno oštećeni, unutarnji prostor devastiran i pokraden, prozorska i vratna stolarija oštećena i dijelom demontirana. Izrađene su skice građevine (tlocrt i sva pročelja) s ucrtanim štetama, a troškovnikom je isplanirano zatvaranje rupa u zidovima

⁴² Gornja Bučica, Spomenica, 1968., 144-145.

⁴³ MKM - KO Zagreb, Imovnik kapele Presvetog Trojstva u Slatini.

⁴⁴ MKM - KO Zagreb, Imovnik kapele Presvetog Trojstva u Slatini.

⁴⁵ Fotografska dokumentacija pohranjena je u Ministarstvu kulture i medija - Konzervatorski odjel u Zagrebu (dalje: MKM - KO Zagreb), Inv. br.: 26708, 26709, 26710, 26711. Fotografije je snimio Igor Nikolić 1977. g.

⁴⁶ Dokumentacija je pohranjena u MKM - KO Zagreb (MIROSLAV VERNON, JURE SKOKO, *Sanacija crkve sv. Trojstva u Slatini Pokupske*, kolovoz 1996.). Također, u MKM - KO Zagreb nalazi se vrijedna fotografska dokumentacija zatečenog stanja kapele u lipnju 1998. g. (Inv. br.: I-46632, I-46633, I-46634, I-46635, I-46636, I-46637, I-46638; snimio: Tomislav Petrinc) i kolovozu 2000. g. (Inv. br.: I-68046, I-68047, I-68048, I-68049, I-68050, I-68051, I-68052; snimila: Ksenija Petrić).

4 Kapela Presvetog Trojstva, jugozapadna strana, 1977. (foto: I. Nikolić, KO ZG, inv. br. 26709)

Chapel of the Holy Trinity, south-western side, 1977 (photo: I. Nikolić, Conservation Department Zagreb, inv. no. 26709)

opekom, žbukanje pročelja i interijera, stolarski i limarski radovi, uređenje prilaznog puta i okoliša. No, obnova planirana dokumentacijom iz 1996. godine realizirana je tek djelomično. Nakon izvedenih nadopuna punom opekrom, popravka krovišta i kape zvonika (Arhitektura Leder d. o. o., 2000.-2002.) nastavilo se s izradom projektne dokumentacije za cjelovitu obnovu kapele, a kojoj je prethodila izrada arhitektonske snimke postojećeg stanja (Arhitektura Leder d. o. o., 2005.) i konzervatorski elaborat (Petar Puhmajer, Anita Zlomisljić, 2005.)⁴⁷ (sl. 9-12). Potonji donosi važne podatke o gradbenom materijalu perimetralnih zidova. Riječ je o dominantnoj kamenoj građi od lomljenca različitih dimenzija u cijeloj visini zidova, uključujući i četiri pilastra velikog reda kojima je bilo artikulirano zapadno pročelje. Opeka je korištena kod formatiranja prozorskih otvora, ali i kao nadopuna zidova na mjestima oštećenja iz vremena Domovinskog rata. Zidne plohe bile su žbukane grubom žbukom s granulatom 3-6 mm, dok je na elementima arhitek-

tonske plastike (pilastrima, lezenama, okvirima, vijencima, trakama bridova) žbuka posve glatka. Na gruboj žbuci bijeli sloj podloga je žuto pigmentiranom sloju koji je dominantan u dojmu cjeline, dok su detalji arhitektonske plastike bijele boje. Unutarnji zidovi bili su rađeni cementnom žbukom, bez tragova starijih žbuka ili oslika. Pod je bio popločan keramičnim pločicama kvadratnog formata (7 x 7 x 2 cm), s natpisom „Zagorka“ na poledini. Premda se u protokolima kanonskih vizitacija navodi kameno popločenje, kamene ploče nisu pronađene, utvrđena je tek mjestimice kamena potkonstrukcija. Međutim, otkrivena je kripta pod svetištem presvođena kamenim bačvastim svodom segmentnog presjeka. Postojala je i izvorna kamena ploča na ulazu u kriptu (u brodu, ispred svetišta), kao i stube kojima se spuštalo do kripe. U kapeli su zatečeni i razni kameno-klesarski elementi: stube na prijelazu iz broda prema svetištu, podnožja bočnih oltara, ploče pragova vrata prema sakristiji, ploča u svetištu s upisanom godinom 1769. i omanja škropionica. Dvije stube iz broda prema svetištu, koje su u sredini prekinute zbog ulaza u kriptu, bile su fragmentarno sačuvane sa zaobljenim profilom u vrhu čeonog dijela. Glavni oltar nije bio očuvan, ali njegov položaj i dimenzije baze bili su vidljivi u podu prema načinu polaganja keramičnih pločica.

⁴⁷ Dokumentacija je pohranjena u MKM - KO Zagreb (ARHITEKTURA LEDER d.o.o., *Rekonstrukcija kape i unutrašnjosti zvonika kapele Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj*, 2000.-2002.) i MKM - KO Sisak (PETAR PUHMAJER, ANITA ZLOMISLIĆ, *Kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj. Izvještaj o konzervatorskim istraživanjima i prijedlog obnove*, veljača 2005.)

5 Kapela Presvetog Trojstva, jugoistočna strana, 1977. (foto: I. Nikolić, KO ZG, inv. br. 26710)

Chapel of the Holy Trinity, south-eastern side, 1977 (photo: I. Nikolić, Conservation Department Zagreb, inv. no. 26710)

Bočni oltari bili su prislonjeni uza zidove lađe, na kamenom podnožju, očuvani većim dijelom do visine menze. Utvrđena je i pozicija nosača pjevališta u donjim dijelovima zvonika. Projekt sanacije i uređenja kapele (2005.-2009.), kao i arhitektonski projekt unutarnjeg uređenja, potom statičke sanacije, elektroinstalacija, odvodnje i drenaže te uređenja pročelja (2009.-2010.) izradilo je poduzeće Arhitektura Leder d. o. o. iz Velike Gorice.⁴⁸ Neposredno prije potresa u tijeku je bila sanacija zapadnog pročelja i zvonika, dok je ostali dio građevine, uključujući unutarnji prostor, tek čekao obnovu.

OŠTEĆENJA U POTRESU I RAZGRADNJA KAPELE

Nažalost, uslijed teških oštećenja i urušavanja izazvanih potresom koji se dogodio 29. prosinca 2020. godine, kao i nizom potresa koji su uslijedili, spomenik je u potpunosti razgrađen početkom rujna 2021. godine (sl. 13-14).

⁴⁸ Dokumentacija je pohranjena u MKM - KO Sisak (ARHITEKTURA LEDER D. O. O., *Projekt uređenja crkve Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj. Programska skica cjelovitog rješenja*, srpanj, 2005.; ARHITEKTURA LEDER D. O. O., *Projekt uređenja crkve Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj. Sanacija svetišta, ulaza u kriptu i krovnog pokrova*, kolovoz, 2005.; ARHITEKTURA LEDER D. O. O., *Projekt uređenja crkve Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj. Idejni projekt cjelovitog rješenja*, lipanj, 2009.; ARHITEKTURA LEDER D. O. O., *Projekt uređenja crkve Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj. Projekt uređenja pročelja, okoliša i odvodnje*, lipanj, 2010.).

Prilikom evidencije štete stručni tim Ministarstva kulture i medija utvrdio je razorna oštećenja, nakon čega je uslijedilo provođenje hitnih mjera zaštite neophodnih za sprječavanje opasnost od daljnjeg urušavanja i mogućih katastrofalnih posljedica, tj. opasnosti za ljudske živote. Tehničku dokumentaciju hitnih mjera razgradnje napravio je Mario Krvavica, 5. srpnja 2021. godine.⁴⁹ Zbog posljedica od potresa došlo je do raspucavanja i urušavanja dijelova perimetralnog ziđa svetišta i broda, urušavanja krova sakristije, sloma betonskoga potkrovnog vijenca, a teže štete pretrpjeli su zapadno pročelje i zvonik, čije je urušavanje spriječila skela. Naknadna slijeganja terena i podrhtavanja tla predstavljali su opasnost od dodatnog urušavanja ziđa i dijelova građevine. Strojna razgradnja i uklanjanje ostataka spomenika predviđeni su tehničkom dokumentacijom (srpanj 2021.), kojom je utvrđeno da nema mogućnosti sanacije i očuvanja pojedinih dijelova. Predložena je izgradnja nove građevine uz očuvanje (konzervaciju) nadtemelja starog zdanja s obzirom na njegovu kvalitetnu strukturu bez većih oštećenja, tj. razgradnja do navedene kote, čime su sačuvani pokazatelji *in situ* kom-

⁴⁹ Dokumentacija je pohranjena u MKM - KO Sisak (MARIO KRVAVICA, *Kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj, Tehnička dokumentacija hitnih mjera razgradnje*, 5. srpanj 2021.).

6 Kapela Presvetog Trojstva, istočna strana, 1977. (foto: I. Nikolić, KO ZG, inv. br. 26708)

Chapel of the Holy Trinity, eastern side, 1977 (photo: I. Nikolić, Conservation Department Zagreb, inv. no. 26708)

pletnog tlocrta kapele. Tom dokumentacijom predviđeno je sortiranje kamenih, drvenih i metalnih elemenata kako bi se upotrijebili prilikom rekonstrukcije spomenika. Kamena građa (dovratnici, nadvratnici, stube, blokovi) pohranjena je pored porušene kapele, a nakon raščišćavanja izvedeno je i privremeno tehničko krovništvo nad njezinim zidanim ostacima. Drvena građa (dijelovi krovništva), kao i metalni elementi (bakreni križ s jabukom i spojni prsten zvonika, kovani križ s apside) preneseni su i pohranjeni u župni ured u Gornjoj Bučici. Svi radovi izvedeni su uz konzervatorski nadzor, s ciljem očuvanja razgrađenog materijala i zaštite ostataka građevine *in situ* kako bi se naposljetku spomenik na što kvalitetniji način mogao obnoviti faksimilskom rekonstrukcijom.

Danas se na mjestu kapele nalazi kameni nadtemeljni zid do visine njezina sokla, oko 30 do 60 centimetara dužinom cijeloga perimetra, privremeno zaštićen limenim pokrovom (sl. 15). S obzirom na to da je teren neravan, njegova visina varira pa je veća u dijelu svetišta i sakristije negoli u zapadnom, ulaznom, dijelu. Zid debljine 60 centimetara izrađen je od kamena lomljenca, pri čemu je vanjsko lice rađeno krupnijim klesanim kvadrima sa žbukanim sljubnicama, bez završnog sloja žbuke, dok se na unutarnjim plohamo zamjećuju ostaci žbukanih i bojanih slojeva nekadašnjeg

interijera. Fotografiska dokumentacija, potom snimke stanja i projektna dokumentacija za sanaciju kapele prije potresa 2020. godine svjedočanstvo su njezina vanjskog izgleda sa žbukanim pročelnim plohamo i kamenim neožbukanim soklom, do čije je visine prilikom razgradnje očuvano nadtemeljno zide. Unutar zida zatječu se ostaci podne obloge broda i svetišta (keramitne dvobojne pločice: smeđe i žute). Uza sjeverni zid broda prema svetištu nalaze se dvije kamene podne ploče, a s vanjske strane sakristije betonske stepenice.

VALORIZACIJA I PRIJEDLOG SMJERNICA

Kapela Presvetog Trojstva u Slatini Pokupskoj ima povijesnu vrijednost kao svjedočanstvo kontinuiranog postojanja organiziranog života i prisutnosti katoličke vjere na tom prostoru već stotinama godina. Pitanje starosti, odnosno vremena nastanka prve kapele, ostaje otvoreno s obzirom na to da je pri najranijem vizitacijskom zapisu iz 1677. godine, građevina bila stara i u lošem stanju, a pripadnost ovoga kraja moćnoj cistercitskoj opatiji u Topuskom (Toplici) tijekom srednjega vijeka, kao i strateški povoljan položaj nad važnim prijelazom preko Kupe, navodi na mišljenje o postojanju izgradnje znatno ranije. Na tu mogućnost sugerirao bi i podatak o spomenu slatinskog zdanja već 1404. godine. Rano novovjekovna povijest kapele velikim je

7 Kapela Presvetog Trojstva, zapadno pročelje, oštećenja u Domovinskom ratu, lipanj 1998. (foto: T. Petrincec, KO ZG, inv. br. I-46634)

Chapel of the Holy Trinity, west façade, damage in the Homeland War, June 1998 (photo: T. Petrincec, Conservation Department Zagreb, inv. no. I-46634)

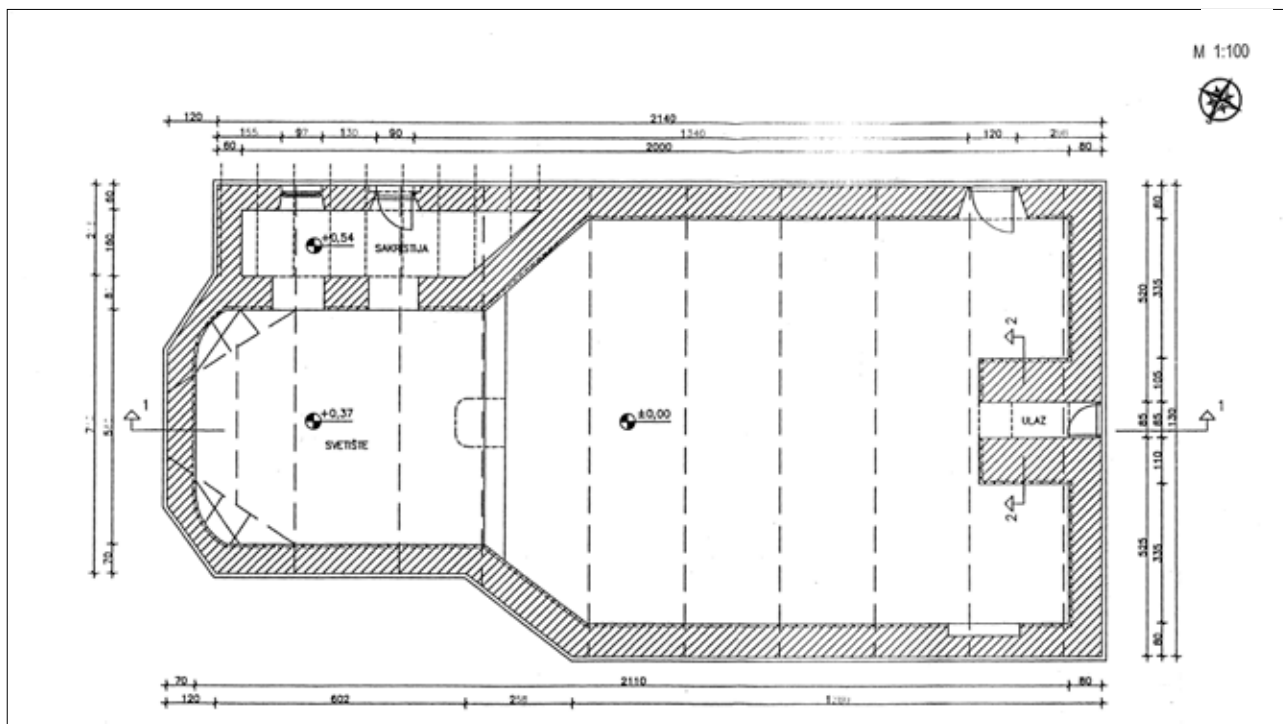
8 Kapela Presvetog Trojstva, istočna strana, oštećenja u Domovinskom ratu, lipanj 1998. (foto: T. Petrincec, KO ZG, inv. br. I-46632)

Chapel of the Holy Trinity, east façade, damage in the Homeland War, June 1998 (photo: T. Petrincec, Conservation Department Zagreb, inv. no. I-46632)

dijelom uvjetovana njezinom pozicijom u neposrednoj blizini hrvatsko-osmanske granice, gdje su napadi, pustošenja i potreba za obranom stoljećima određivali život toga kraja. Protokoli kanonskih vizitacija sastavljeni od 1677. do 1762. godine donose šture podatke o izgledu kapele te iz njih nije moguće iščitati kada je i u kojem razdoblju sagrađena. Ipak, saznajemo da je zidana sa svođenim svetištem, a krajem 17. i tijekom prve polovine 18. stoljeća povremeno se popravljala, obnavlja, dograđuje i oprema. Godine 1759. građevina je u lošem stanju i ističe se potreba za gradnjom nove, a tri godine kasnije opisuje se kao „prastara“ i zbog urušavanja napuštena. Izgradnja nove kapele započinje u travnju 1762. i završava već sljedeće godine, točnije 23. listopada 1763. godine. Premda je bila u relativno kratkom razdoblju podignuta, za pretpostaviti je kako se radilo o formiranju osnovnog volumena, dakle, podizanju vanjskih zidova s krovijem i zvonikom, dok se unutarne uređenje, uključujući i svođenje broda, odvijalo postupno tijekom druge polovine 18. stoljeća. Njezinu gradnju je nadgledao/vodio

pokupski župnik Juraj Grgec, koji je dvadesetak godina ranije bio pratio izgradnju reprezentativne župne crkve sv. Ladislava u Pokupskom, a od osobita značenja je i podatak kako je slatinska kapela nastala prema projektu istaknutoga zagrebačkog graditelja Matije Leonharta.⁵⁰ Imajući u vidu kako se 1762. godine napominje da je tadašnja kapela premala, valja zaključiti da je novopodignuta bila veća od prethodne. Radilo se o građevini dimenzija 14 x 5 orgija/hvata (26.5 x 9.5 metara) prema podatku iz 1768. godine, ili vjerojatnije o zdanju dužine 12 1/2 i širine 5 orgija/hvata (22.7 x 9.5 metara), kako je zabilježeno 1799. godine. Imala je lađu i svođeno svetište, potom zidano pjevalište i zidani zvonik u osi zapadnog ulaza, dok je sa sjeverne strane svetišta bila svođena sakristija. Godine 1768. građevina nije imala svod nad brodom i nije bila žbukana, ali u opisu iz

⁵⁰ Više o baroknoj župnoj crkvi sv. Ladislava u Pokupskom vidjeti: BARIČEVIĆ, DORIS, 1974., 178-180; CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1996., 28-31; CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 2006., 167-185; BOTICA, DUBRAVKA, 2009., 87-108; BOTICA, DUBRAVKA; ŠOUREK, DANKO, 2014., 179-191; BOTICA, DUBRAVKA, 2015.

9 Kapela Presvetog Trojstva, tlocrt, Arhitektura Leder d.o.o., 2005. (KO ZG)

Chapel of the Holy Trinity, floor plan, Arhitektura Leder d.o.o. (Llc), 2005 (Conservation Department Zagreb)

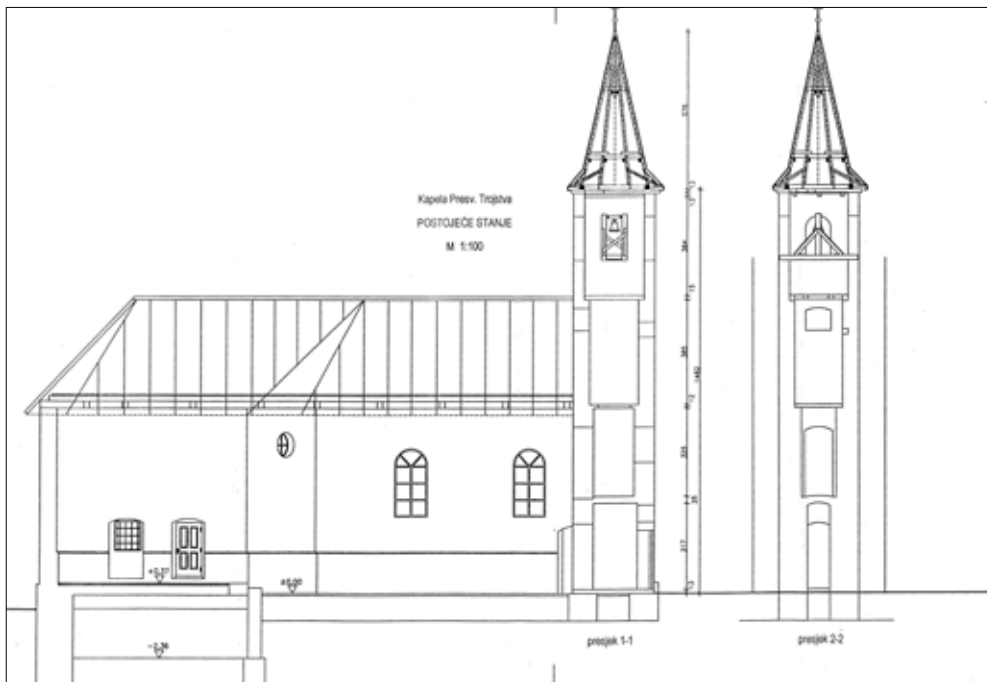
1799. godine navodi se da je sva pod svodom i elegantno oslikana, pa možemo konstatirati da je svodjenje, žbukanje i oslikavanje uslijedilo nakon 1768. godine. Kamen u formi kvadratnih ploča, prema zapisu iz 1799. godine, bio je pripremljen za popločenje, ali nije posve jasno je li na kraju i postavljen. Podno svetišta nalazila se nadsvođena kripta u kojoj su bili sahranjivani župnici. Zanimljiv je i podatak kako se u doba župnika Grgeca radi zidana ograda, tj. cinktor visine 2 orgija/hvata (oko 3.8 metara), s četiri omanje kule na uglovima i dvama vratima. Tim se zahvatom vizualni identitet slatinske kapele, s pozicijom na vrhu uzvisine, znatno mijenja, na što upućuje i komentar vizitatora da se doima poput utvrde i da oduševljava prolaznike. Po svemu sudeći, na njezin „utvrđeni“ izgled utjecao je impresivni barokni cinktor, s ugaonim kružnim kulama, podignut oko pokupske župne crkve. O konceptu i izgledu te nove i veće kapele možemo samo pretpostaviti temeljem njezina opisa, kao i vremena nastanka obilježnim prodorom kasnobaroknih tendencija u graditeljstvu toga područja, što bi moglo sugerirati na to da se radilo o krajiškom tipu funkcionalne sakralne gradnje.⁵¹ U tom pogledu, treba upozoriti kako je upravo zagrebački krug graditelja radeći na posjedima zagrebačkog Kaptola izvan Zagreba, pa tako i na Banovini, širio suvremene utjecaje u arhitekturi. Njezino propadanje započinje štetama koje su nastale u potresu koncem 18. stoljeća, a kako duže vrijeme

nije bila obnavljana, stanje je postalo do te mjere opasno da se 1830-ih prestaje koristiti.

Godine 1894. započeta je nova obnova, tj. izgradnja kapele na inicijativu i pod nadzorom župnika Alekse Dolačkog, sredstvima milodara i od poreza župljana. Međutim, Dolački već godinu dana kasnije odlazi iz župe i mijenja ga Matija Bestić (1895.-1905.) koji nije iskazivao interes za održavanje i obnavljanje župnih zdanja, pa tako ni razmatrane kapele.⁵² S obzirom na navedeno, ali i na podatak da je glavni oltar posvećen tek 1908. godine, za pretpostaviti je kako je obnova trajala duže vrijeme, odnosno da je Dolački uspio podignuti vanjske zidove i postaviti krov, dok su radovi uređenja i opremanja realizirani naknadno. Novouređena građevina stradala je u potresu 1909. godine, nakon čega je bila obnavljana do 1911. godine kada je i posvećena, o čemu je svjedočio natpis na ploči ponad glavnog portala (sl. 16). Fotografski snimak iz 1934. godine svjedočanstvo je njezina izgleda nakon te obnove, a danas je njegova važnost znatno veća jer nam otkriva kako je u konačnici izgledalo zdanje koje je započeo Dolački 1894. godine. Također, sva dokumentacija nastala nakon Drugoga svjetskog rata, a posebice nakon Domovinskog rata, važan su zapis o prostornom konceptu kapele, kao i o detaljima (ili tek tragovima) oblikovanja njezinih pročelja i interijera. Radilo se o longitudinalnoj građevini s lađom pravokutne osnove i izduljenim, nešto užim i nižim poligonalnim svetištem te zvonikom u osi glavnog,

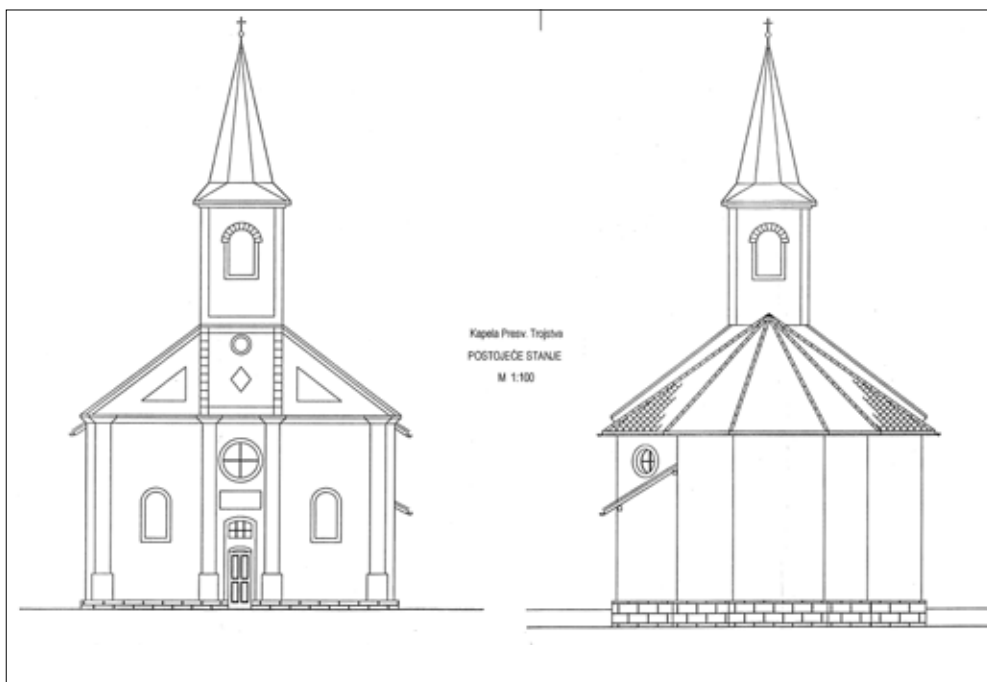
⁵¹ Više o sakralnom graditeljstvu Banovine u 18. st. vidjeti: CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1973., 141-156; CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, 1985.

⁵² Gornja Bučica, Spomenica, 1911., 20-21.

10 Kapela Presvetog Trojstva, uzdužni presjek s pogledom prema jugu, Arhitektura Leder d.o.o., 2005. (KO ZG)

Chapel of the Holy Trinity, longitudinal section with the view to the south, Arhitektura Leder d.o.o. (Llc), 2005 (Conservation Department Zagreb)

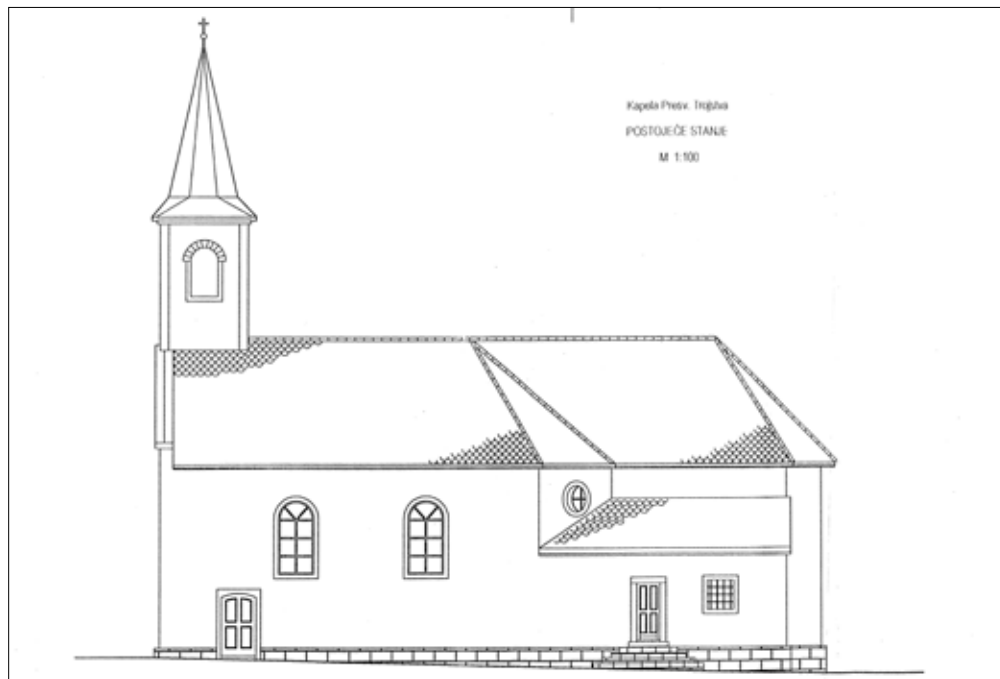

11 Kapela Presvetog Trojstva, zapadna i istočna strana, Arhitektura Leder d.o.o., 2005. (KO ZG)

Chapel of the Holy Trinity, western and eastern side, Arhitektura Leder d.o.o. (Llc), 2005 (Conservation Department Zagreb)

zapadnog, ulaza. Specifičnost njezina tlocrta i volumena predstavljali su skošeni zidovi broda prema svetištu s okulusima u vrhu. Na mogućnost postojanja okulusa u gornjoj zoni začelnog zida svetišta mogla bi upućivati oveća kružna pukotina zamjetna na jednoj fotografiji iz 1977. godine, a koja je pohranjena u Konzervatorskom odjelu u Zagrebu (sl. 6). Sakristija, pravokutne osnove i jednostrešnog krovišta, bila je prislonjena uz južni zid svetišta. Ponad zabatnog pročelja uzdizalo se četvrtasto tijelo zvonika, rastvoreno s po jednim polukružno zaključenim prozorom na svakoj strani te nadvišeno šiljatom kapom. Zapadno pročelje određivala su četiri pilastra velikog reda koji su podržavali profilirani

vijenac s obratima, nad kojim su bili zabatna ploha i zvonik. Pilastrima su bila formirana tri vertikalna polja od kojih je središnje, s portalom i okulusom, bilo najuže. Nad glavnim je ulazom, koji se sastojao od vratnog otvora segmentnog zaključka i nadsvijetla jednakog završetka, bila ploča s natpisom i godinom posvećenja (1911.). Unutar bočnih polja bile su niše (prozori) čiji su okviri vidljivi na brojnim fotografijama. Na zabatnoj se plohi ponavljao ritam trodijelne podjele donje zone provedene vertikalama u rustici. Bila je dekorirana dvama glatkim trokutima u rubnim zonama i rombom u sredini. Prozori bočnih pročelja bili su lučno zaključeni s dekorativnim historicičkim elementom lukova

12 Kapela Presvetog Trojstva, južna strana, Arhitektura Leder d.o.o., 2005. (KO ZG)

Chapel of the Holy Trinity, southern side, Arhitektura Leder d.o.o. (Llc), 2005 (Conservation Department Zagreb)

u rustici. Obrada ploha i arhitektonske plastike, što je iznimno važno u dojmu cjeline, temeljila se na odnosu grube i glatke žbuke, dakle, kombinaciji različitih tekstura. Sve pročelne plohe bile su obrađene grubljom žbukom s krupnijim granulatom, a arhitektonska plastika (pilastrima, vijenci, trake, lukovi, dekorativni elementi) finom, glatkom žbukom. Cijelim se perimetrom kapele protezao kameni sokl od klesanih kvadara koji je zajedno s nadtemeljnim zidom i danas očuvan. Zahvaljujući konzervatorskim istraživanjima, koja su prethodila pripremi projekta cjelovite obnove 2005. godine, detektirani su određeni elementi, važni i korisni za iščitavanje i rekonstrukciju unutarnjeg prostora kapele. Osim pozicija i visine menzi oltara, kao i njihovih podnožja, utvrđene su podne obloge broda, svetišta i sakristije. Riječ je o dvobojnim keramičkim pločicama proizvodnje „Zagorka“, uobičajenoj opremi s prijelaza stoljeća, najvjerojatnije iz vremena obnove kapele dovršene 1911. godine. Identificirana je i pozicija nosača pjevališta, a pod svetištem je otkrivena nadstvođena kripta sa stubama i ulaznom pločom. Utvrđeni su i kameno-klesarski elementi: dvije stube iz lađe prema svetištu, okviri južnih i sjevernih vrata kapele te pragovi i vrata sakristije. Postojeća veličina objekta (21.4 x 11.3 metara) okvirno odgovara dimenzijama od 12 1/2 x 5 orgija/hvata, kako je zabilježeno 1799. godine. Osim bliske veličine, valja upozoriti kako se kripta (kasno)barokne građevine nalazila podno svetišta nove kapele, što bi sugeriralo da je potonja podignuta na temeljima starijeg zdanja izgrađenog 1763. godine. Analiza vanjštine, poglavito artikulacije zapadnog pročelja pilastrima velikog reda, ali i komparacija sa srodnom tipološkom skupinom sakralnih građevina na Banovini, stvaraju nedoumicu u vezi njezina nastanka. Iako se možda

radilo o preuzimanju koncepta tipične krajiške crkve, ostaje otvoreno pitanje mogućnosti integracije dijelova starije građevine, prije svega njezina glavnog pročelja, uz uvođenje suvremenih dekorativnih detalja prilagođenih postojećoj koncepciji. Kapela je bila oštećena u Drugom svjetskom ratu, potom u požaru, a naročito u Domovinskom ratu, kada je pretrpjela teška razaranja ponajviše zbog svojega strateškog položaja. Ipak, unatoč svemu opstaje sve do potresa 2020. godine kada je, nažalost, doživjela razorna oštećenja zbog kojih je morala biti u cijelosti razgrađena.

* * *

Jedini arhitektonski relevantan i dostatno dokumentirani građevni sloj kojeg je moguće rekonstruirati sakralno je zdanje podignuto 1894. godine, čija se obnova dovršava 1908. i još jednom 1911. zbog potresa koji se dogodio 1909. godine. Arhitektonska snimka građevine, kao i sva ostala fotografska, konzervatorska i projektna dokumentacija iz razdoblja nakon Drugoga svjetskog rata, a napose nakon Domovinskog rata, unatoč brojnim sanacijskim zahvatima koje je spomenik u međuvremenu doživio, vrijedan su zapis o prostornom konceptu, kao i o detaljima (ili tek tragovima) oblikovanja pročelja i interijera ove kapele na kojima se temelje današnje smjernice za njezinu obnovu. Svakako je potrebno naglasiti kako je slatinski spomenik posjedovao i iznimnu ambijentalnu vrijednost kao važan dio karakteristične vizure s rijeke Kupe i iz naselja Pokupsko, s kojim je i povijesno bio usko povezan. Svojim položajem, ali i dimenzijama, predstavljao je markantnu točku u okolnom krajoliku. Ostao je zapamćen u stanovnika Slatine

13 Kapela Presvetog Trojstva, oštećenja u potresu, prosinac 2020. (foto: I. Kralj, <https://ika.hkm.hr>)
 Chapel of the Holy Trinity, earthquake damage, December 2020 (photo: I. Kralj, <https://ika.hkm.hr>)

Pokupske i okolnih sela, uključujući i Pokupsko, kojima njegovo postojanje znači puno više od repera u prostoru, znači im opstojnost, identitet i slobodu.

Slijedom navedenih vrijednosti i značaja kapele za pokupski kraj donesena je odluka o obnovi faksimilskom rekonstrukcijom u volumenu i geometriji zidova, odnosno krovšta, artikulaciji i oblikovanju njezinih pročelja, dok je uređenje unutarnjeg prostora poželjno riješiti suvremenom reinterpretacijom uz maksimalno korištenje povijesnih materijala i podataka o njegovu uređenju. Predloženo je izvođenje zidova kapele i zvonika suvremenom opekom ponavljanjem povijesnih dimenzija, odnosno debljina zidova. Također, naglašeno je da dvostrešno krovšte treba biti niže nad svetištem u odnosu na lađu, uvažavajući povijesnu situaciju poznatu s fotografija. Pročelja će biti žbukana kombinacijom grube i glatke vapnene žbuke na način da se zidne plohe žbukaju grubom žbukom s riječnim granulatom, dok se artikulacijski i dekorativni elementi arhitektonske plastike (pilastri, okviri, vijenci, lezene, dekorativni prozorski lukovi rubne trake, trokuti i romb zabatnog dijela glavnog pročelja) obrađuju glatkom žbukom. Okvire vratnih otvora treba izvesti u kamenu uz mogućnost ugradnje starih ulomaka, ukoliko će biti pronađeni u hrpi kamenog

materijala uz kapelu te, dakako, ovisno o njihovu stanju. Treba predvidjeti njihovu restauratorsku obradu u smislu nadopuna, retuša i impregnacije. Postojeći sokl od kamenih kvadara treba, ukoliko je riječ o težim oštećenjima, presložiti uz popravke i nadopune novim istovjetnim kamenom bez žbukanja. Potrebno je sanirati kriptu, pripadajuće ulazne stuba i ulaznu ploču.

14 Kapela Presvetog Trojstva, razgradnja kapele, rujan 2021. (<https://www.radio-banovina.hr>)

Chapel of the Holy Trinity, chapel demolishing, September 2021 (<https://www.radio-banovina.hr>)

Prilog

Nadbiskupski arhiv Zagreb, Kanonske vizitacije, Župa Pokupsko, Prot. 60/XVI, 1768. (Pag. 217-219)

Prijepis i prijevod teksta vizitacije: Danko Šourek i Ivana Tomas

Capella S[anctis]s[im]ae Trinitatis trans Colapim

Anno D[omi]ni 1768. die 22da ianuar[ii] medio d[omi]ni secretarii mei Francisci Karaszman prabendari chori Ecclesiae Zagr[abiensis] vistavi curavi capellam hanc, qua ante annum 1762. [...] quidem erat, sed admodum angustas et adeo ruinam minitans, ut merito d[omi]nus r[evere]ndissimus archi-diaconus eandem capellam, utpote gratiis insignem de novo erigendam d[omi]no parcho suas erit, et praeceperit, que non tantum iussis r[evere]ndissimi d[omi]ni archi-diaconi quantum proprio zelo motus adhortando populum, et sollicitando pios benefactores ad salutare hoc opus eodem supra scripto [inno] manum [...] imposuit, et solemnit[ur] benedicendo fundamentalem lapidem parem suo zelo, & cooperatione fecit progressu[m]. Quod ad anni 1763. die 23. 8bris capellam hanc longitudinis orgiarum 14 et latitudinis orgiarum 5 feliciter erexit, eandem sub optimo tecto ex quercinis asseribus collocaverit, sanctuarium

eiusdem cruce competenti inaurata in exteriori summitate exornaverit. Idem etiam sub fornice posuerit ex lapide pumice constructum. In eadem sanctuario aram elegantem sub titulo S[anctis]s[im]ae Trinitatis in muro vulgo fresco depicta ex munificentia sp[ectab]l[is] ac g[ene]ro[su]s d[omi]ni vigiliar[um] praefecti I[n]clitae militiae banalis Georgii Chernolatecz fieri curavit. In cuius medio est tabernaculum sculpotrei operis ornatum simili operis baldachino in cuius summitate signum S[anctis]s[im]ae Trinitatis inaurata, et inargentata; Inde ad cornu epistolae et evangelii utrinque pyramides duae quibus adhaerent utrinque candelabra inargentata tria et in medio ubi S[anctis]s[im]um exponi solet utrinque angelus unus D[omi]no suo face, & candelabro inserviens. Quae ara portatili seu lapide consecrato mappis suffuicientibus et antipendio in fresco depicto provisus est. In eodem sanctuario pendet lampas laminea inargentata occasione, qua sacrum ibidem peragitur coram S[anctis]s[im]o col[lu]cens. Corpus ecclesiae fornice adhuc desitutum expertum zelum d[omi]ni parochi uti & infrustationem praestolat[ur]. Cui etiam chorus adiungi certis est supra portam maiorem ita artificiose institutus, ut organista cu[m] suo organo eatenus iam praeparat[us], ad ex utraque parte in medio

15 Kapela Presvetog Trojstva, zaštićeni ostatci kapele nakon uklanjanja, istočna strana, svibanj 2023. (foto: I. Tomas)
Chapel of the Holy Trinity, protected remains of the chapel after removal, eastern side, May 2023 (photo: I. Tomas)

praclusus a populo per binas scates ascendente turbari n[on] possit, supra eandem portam maiorem ad altitudinem proportionatam ecclesiae as[s]ur[r]exit turre murata figura cuspidatae asserculis minutis rubro colore bene fundato tincta, et in superficie cruce ferrea, et pomo aureo utraque inaurat[i], in qua campana maior ex priori capella translocata, et altera minor ex eleemosina populi devoti comparati. Utraque tamen benedicta existit[ur]. Sacristia huius capellae adiacet sanctuario ad 7trionem cum duabus fenestris plenae perfecta sub fornice, et clausura firma, in qua adest armariu[m] novu[m] arcularii operis eleganter elaboratu[m], ubi asservat[ur] suppellex capellae nempe calices duo cum patenis suis cum cupas inargentee. Misalia duo, casulae tres diversi colirus, una nigra. Albae tres cu[m] suis humeralibus, et reliqua ad cultu[m] divinu[m] necessaria habet[ur].

Circa eandem capella est caemeterium totiis parochiae populo pervium, et com[m]une quod quidem hactenus tota pariter parochia cingere, et sepire roboribus quercinis solebat, et ex assumptas obligatione in primaeva erectione debebat, modo tamen ne populus minimum gravaret[ur] et materialibus per eosdem parochianos devectis, et soli laboratoribus p[rae]stitis per eosd[em] d[omi]nus parochus pro ductura, et longaeva firmitate cincturae, et bono

eorundem parochianor[um] profusa etiam penes hoc omnia eleemosina 300 flor[enorum] curavit murum circa eandem solidum ultra suas orgias assurgentem cum 4tuor turruculis, et duabus portis, adeo quod capella haec in apice monstis sat alti ad normam fortalitii prospiciat, et transeuntiu[m] oculos mire delectet. Consuetudo celebrandi in hac capella est festo S[anctis]s[im]ae Trinit[atis] et sing[ula] die Dominica post novuilunarem.

Ad errectionem vero capellae huius una cu[m] cintura fatet[ur] conscientiose d[omi]nus parochus insumpseris flor[enorum] 2230.

Kapela Presvetog Trojstva preko Kupe

Godine gospodnje 1768., dana 22. siječnja obavio sam vizitaciju ove kapele posredstvom mojega tajnika Franje Karasmana, prebendara Zagrebačke crkve. Kapela je postojala i prije 1762. godine, no kako je bila tijesna i ruševna, a slavna po milostima s pravom je prečasnog gospodina arhiđakon bio savjetovao i naložio gospodinu župniku da je ponovno podigne. Ovaj je, potaknut ne samo naredbom prečasnoga gospodina arhiđakona, već i vlastitom revnošću, potičući narod i nagovarajući pobožne dobročinitelje da pomognu, započeo gore navedene godine [1762.] s tim spasonosnim poslom, uz svečani blagoslov postavio kamen temeljac, te svojom revnošću i sudjelovanjem

16 Kapela Presvetog Trojstva, zapadno pročelje, ploča s natpisom iz 1911., 2015. (foto: Župni ured Gornja Bučica)
Chapel of the Holy Trinity, west façade, plaque with 1911 inscription, 2015 (photo: Gornja Bučica parish office)

nastavio s gradnjom. Dana 23. listopada 1763. sretno je podigao ovu kapelu, dugačku 14, a široku 5 orgija, te je postavio pod izvrstan krov od hrastovih dasaka. Njezino je svetište izvana na vrhu uresio dobro pozlaćenim križem. Zatim ga je [svetište] također postavio pod svod građen od kamena plovučca. Pobriniu se je i da se u istom svetištu izvede elegantan oltar posvećen Presvetom Trojstvu, naslikan – jednostavno rečeno kao freska – na zidu, darežljivošću prepoštovanoga i premilostivoga gospodina prefekta straža [slavne] banske vojske, Jurja Črnotateca. U njegovu središtu je svetohranište kiparskoga djela, koje je ukrašeno baldahinom sličnoga djela u čijem je vrhu pozlaćeni i posrebreni znak (simbol) Presvetog Trojstva. Na strani poslanice i evanđelja [tj. lijevo i desno od svetohraništa], s obje strane, nalaze se dvije piramide uz koje se pak nalaze po tri posrebrena svijećnjaka, a u sredini – gdje se obično izlaže Presveti Sakrament – s obje strane je po jedan anđeo koji služi svojem Gospodinu svjetiljkom (bakljom) i svijećnjakom. Oltar ima portatil, tj. posvećeni kamen, dostatne oltarnike i predoltarnik (antependij) oslikan freskom. U svetištu visi posrebrena metalna svjetiljka koja – kada se u svetištu slavi Sveta Misa – jasno obasjava Presveti Sakrament. Crkveni brod za sada nije nadstvođen te, kao i žbukanje, čeka na dokazanu revnost gospodina župnika. Također, iznad velikih vrata vješto je izveden kor, na način da je orguljaš – koji je već spreman sa svojim

orguljama – u središnjem dijelu s obje strane odijeljen od puka koji ga ne može ometati, a koji se na kor uspinje s obje strane. Iznad glavnih vrata izdiže se zidani toranj, visinom usklađen sa crkvom, šiljastoga oblika, natkriven malenim daščicama dobro obojenim crvenom bojom. Na njegovu vrhu pozlaćeni su željezni križ i zlatna jabuka, a u njemu je veliko zvono preneseno iz ranije kapele, te drugo, manje, nabavljeno milodarima pobožnog puka. Oba su zvona blagoslovljena. Sakristija ove kapele nalazi se uz svetište, sa sjeverne strane. Ima dva prozora i posve je dovršena, pod svodom i čvrsto zatvorena. U njoj se nalazi novi ormar elegantnog stolarskoga djela, u kojem se čuva oprema kapele, tj. dva posrebrena kaleža sa svojim pliticama i čaškama, dva misala, tri raznobojne i jedna crna kazula, tri albe sa svojim humeralima i drugo potrebno za bogoslužje.

Oko kapele je groblje koje je zajedničko i dostupno svim župljanima. Dosad je uistinu bilo uobičajeno da ga župljani ograđuju čvrstom hrastovom ogradom. No, kako puk ne bi bio opterećen dovozom materijala i radom, gospodin župnik je – i zbog dugovječnosti zida i zbog dobrobiti župljana – priskrbio milodar od 300 florena kojim je dao podići čvrsti zid oko kapele, visok 2 orgije, sa četiri tornjića i dvojna vrata, tako da ova kapela na vrhu prilično visoka brda djeluje poput utvrde, te će oduševiti oči prolaznika. Gospodin župnik savjesno priznaje da je za podizanje ove kapele, zajedno s ogradnim zidom, utrošeno 2230 florena.

LITERATURA

- ADAMČEK, JOSIP, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII stoljeća*, Zagreb, 1980.
- ANČIĆ, MLADEN, Cistercitska opatija u Topuskom do pre-tvaranja u komendu, *Radovi zavoda za hrvatsku povijest*, 27 (1994.), 29-42.
- ANČIĆ, MLADEN, Vlastelinstvo hrvatskoga hercega u Gorskoj županiji, *Povijesni prilozi*, 15, (1996.), 201-240.
- BARIČEVIĆ, DORIS, Majstori drvorezbarske radionice biskupa Jurja Branjuga u Pokupskom, *Kaj. Časopis za kulturu i prosvjetu*, 7, (1974.), 178-181.
- BOTICA, DUBRAVKA, Naručiteljska djelatnost Jurja Branjuga „biskupa graditelja“: gradnja i opremanje župne crkve sv. Ladislava u Pokupskom kao odraz kulturnih i političkih ideja kraja 17. i prve polovine 18. stoljeća u Zagrebu, *Croatia Christiana periodica*, 63, (2009.), 87-108.
- BOTICA, DUBRAVKA, *Barokne četverolisne crkve u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Prilog istraživanju tipologije sakralne arhitekture 18. stoljeća*, Zagreb, 2015.
- BOTICA, DUBRAVKA; ŠOUREK, DANKO, Oltari u župnoj crkvi sv. Ladislava u Pokupskom – prilog tipologiji arhitekture oltara u XVIII. stoljeću, *Portal*, 5, (2014.), 179-191.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA, Nazivi za blatišta i njihovi toponimijski odrazi u hrvatskom jeziku, *Folia onomastica Croatia*, 8, (1999.), 1-44.
- BUTURAC, JOSIP, Popis župa Zagrebačke biskupije od god. 1334., *Kulturno povijesni zbornik Zagrebačke nadbiskupije* (1944.), 409-454.
- BUTURAC, JOSIP, Popis župa Zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, *Starine JAZU*, 59, (1984.), 43-107.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Bartol Felbinger i mogućnosti njegova utjecaja na postbaroknu sakralnu arhitekturu Banije, *Radovi Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 2, (1973.), 141-156.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Dokumentaciona građa isusovačke arhitekture u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 1, (1975.), 219-145.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, *Sakralna arhitektura baroknog razdoblja. Gorički i Gorsko-dubički arhidakonat*, Zagreb, 1985.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Župna crkva sv. Marije od Pohoda u Mariji Gorici: nekad franjevački samostan i Gospino proštenišće, *Kaj. Časopis za kulturu i prosvjetu*, 25, (1992.), 75-88.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Župna crkva sv. Ladislava u Pokupskom, *Pokupsko 1991.-1996.* (ur.) Aleksandar Božić, Velika Gorica, 1996., 28-31.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Crkveni spomenici na području Pokupskog, *Pokupsko kroz prošlost i sadašnjosti*, (ur.) Agneza Szabo, Ogranak Matice hrvatske Pokupsko, Zagreb, 2006., 167-185.
- DOBRONIĆ, LELJA, Zagrebački graditelji i građevinski ceh u XVIII. stoljeću, *Iz starog i novog Zagreba*, 5, (1974.), 51-72.
- DOBRONIĆ, LELJA, Povijest palače Hrvatskoga sabora, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 17/2, (1993.), 89-105.
- DUIŠIN, VIKTOR ANTUN (ur.), *Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni-Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini*, sv. I., Zagreb, 1938.
- HUZJAK, VIŠNJA, Kratka povijest Pokuplja, *Pokupsko 1991.-1996.*, (ur.) Aleksandar Božić, Velika Gorica, 1996.
- JANEŠ, ANDREJ, Nova istraživanja opatije Blažene Djevice Marije u Topuskom i njezini posjedi, *Portal*, 9, (2018.), 15-30.
- KRČELIĆ, BALTAZAR ADAM, *Annue ili historija 1748.-1767.*, Zagreb, 1952.
- KRUHEK, MILAN, *Krajiške utvrde hrvatskog kraljevstva u 16. stoljeću*, Zagreb, 1995.
- LASZOWSKI, EMIL, Prilog za povijest opatije Topuske, *Starine JAZU*, XXXII, (1907.), 116-122.
- LUKINOVIĆ, ANDRIJA, Pokupski župnici, *Pokupsko kroz prošlost i sadašnjosti*, (ur.) Agneza Szabo, Ogranak Matice hrvatske Pokupsko, Zagreb, 2006., 133-147.
- LUKINOVIĆ, ANDRIJA, Župa Pokupsko, *Pokupsko kroz prošlost i sadašnjosti*, (ur.) Agneza Szabo, Ogranak Matice hrvatske Pokupsko, Zagreb, 2006. (a), 115-131.
- LUKINOVIĆ, ANDRIJA, Uvod. Kanonske vizitacije arhidakonata Gora, *Kanonske vizitacije Zagrebačke nadbiskupije. I. Gorski arhidakonat, Sv. 1. 1639.-1726.*, (ur.) Andrija Lukinović, Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tklačić“, Zagreb, 2006. (b.)
- NOVAK, ANA, *Gorski arhidakonat Zagrebačke biskupije od 1334. do 1501. godine (Povijesni razvoj crkvenoadministrativnog područja)*, Zagreb, 2011. (doktorski rad)
- RAZUM, STJEPAN, Popis svećenika Zagrebačke biskupije iz 1501. godine, *Tkalčić, godišnjak društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 7, (2003.), 291-446.
- SLUKAN-ALTIĆ, MIRELA, Osnovne geografske i demografske značajke kraja, *Pokupsko kroz prošlost i sadašnjosti*, (ur.) Agneza Szabo, Ogranak Matice hrvatske Pokupsko, Zagreb, 2006., 10-34.
- ŠKRINJARIĆ, ILIJA, Iz starije povijesti Pokupskog s posebnim osvrtom u doba tursko-osmanlijskih ratova, *Pokupsko kroz prošlost i sadašnjosti*, (ur.) Agneza Szabo, Ogranak Matice hrvatske Pokupsko, Zagreb, 2006., 43-53.

ARHIVSKI I DOKUMENTACIJSKI IZVORI

- Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu (NAZ), Kanonske vizitacije (Župa Pokupsko, Župa Bučica)
- Župni ured Gornja Bučica, Spomenica župe Bučica
- Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Sisku (MKM - KO SI)
- Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu (MKM - KO ZG)

Abstract

CHAPEL OF THE HOLY TRINITY IN SLATINA POKUPSKA – CONSTRUCTION HISTORY, CONSEQUENCES OF THE 2020 EARTHQUAKE AND PROPOSAL FOR RENOVATION

The chapel of the Holy Trinity in Slatina Pokupska, Sisak-Moslavina County, was demolished at the beginning of September 2021 due to the severe damage and collapse caused by the earthquake of 29 December 2020, as well as a series of earthquakes that followed in early 2021. Due to its monumental value, but also taking into consideration the wishes of the region's residents, the Sisak Diocese made the decision to reconstruct this sacral building, as the chapel represents an important symbol of the identity and persistence of the Catholic faith in the area. Its striking position on the plateau, above the southern (right) bank of the river Kupa, has exceptional significance within the landscape, as it determines the characteristic views of the entire region, thus giving the monument a distinct ambient value. The competent Conservation Department in Sisak prescribed the creation of a conservation study as a basis and preparation for the creation of a facsimile reconstruction project. Field and archival research was carried out in April and May 2023, with the aim of reviewing the development of the chapel's construction, or more precisely, analysing and valorising its most significant stages, which will be affirmed by the project. The research conducted on archival sources (Protocols of Canonical Visitations in the Archdiocese Archives in Zagreb, Bučica Parish Memorial), as well as on documentation materials stored in the Ministry of Culture and Media of the Republic of Croatia (Directorate for the Protection of Cultural Heritage, Conservation Departments in Zagreb and Sisak), resulted in the proposal for renovation guidelines, but also revealed interesting knowledge about the layers and architectural transformations of the Slatina monument, which have not been mentioned in the literature so far.

The chapel of the Holy Trinity in Slatina Pokupska draws its historical value as a testimonial to the continuous existence of organised life and the presence of the Catholic faith in that area for hundreds of years. The question of the age, or the time of creation of the first chapel, remains open, given that at the time of the earliest visitation record from 1677, the building was old and in bad condition, while the belonging of this area to the powerful Cistercian abbey in Topusko (Toplica) during the Middle Ages, as well as its strategically favourable position over the important crossing over the Kupa river, draws the opinion that construction had taken place much earlier. The early modern history of the chapel was largely conditioned by its position in the immediate vicinity of the Croatian-Ottoman border, where the life of that

region for centuries was determined by attacks, devastation, and the need for defence. Records of canonical visitations, made from 1677 to 1762, provide meagre information about the appearance of the chapel, and offer no information that would enable determination of when, or in what period, it was built. The construction of the new chapel began in April 1762 and ended the following year, on 23 October 1763. Its construction was supervised by Pokupsko parish priest Juraj Grgec, who twenty years earlier had supervised the construction of the representative parish church of St. Ladislaus in Pokupsko. It is an important fact that the Slatina chapel was built according to the project of prominent Zagreb builder Matija Leonhart.

Between 1894 and 1908, the chapel's renovation took place at the initiative and under the supervision of the parish priest Aleksa Dolački, supported by funds from alms and parishioners' taxes. The new building was destroyed in the 1909 earthquake, after which it was reconstructed before its consecration in 1911, as evidenced from the inscription on the plaque above the main portal. A 1934 photograph is a testimony of its appearance after that renovation, and the photo's importance is much more valuable today as it reveals to us the final appearance of the building, started by the parish priest Dolački. The architectural recording of the building, as well as all other photographic, conservation and project documentation from the period after the Second World War, and especially after the Homeland War, despite numerous rehabilitation interventions that the monument has undergone in the meantime, are a valuable record of the spatial concept and detailing (or only traces thereof) of the façade and the interior design of the Slatina chapel. The only architecturally relevant and sufficiently documented construction layer that might be reconstructed is the sacral building erected in 1894, whose renovation was completed in 1908 and again in 1911. It is certainly necessary to emphasize that the Slatina monument also possessed exceptional ambient value as an important part of the characteristic viewpoint as seen from the Kupa river and from the settlement of Pokupsko, with which it has had close historical ties. Due to its position and dimensions, it represented a striking point in the surrounding landscape. It remained in the memory of the residents of Slatina Pokupska and the surrounding villages, including Pokupsko, for whom it holds much more meaning than that of a mere spatial landmark. For them, it represents survival, identity, and freedom.

